

DARIUS LIUTIKAS

Lietuvos socialinių tyrimų centras
Lithuanian Social Research Centre

RELIGIJOS GEOGRAFIJA: ŠVENTŲJŲ KULTAS LIETUVOJE

Religious Geography: Cult of Saints in Lithuania

SUMMARY

This article of religious geography presents objects and places associated with the cult of saints in Lithuania. Different aspects of the cult of saints are analysed in the four chapters of the article: saint's relics, place names, sacred monuments, chapels or roofed chapels, also places related with living saints or spiritual authorities. The burial places of blessed persons and of God's servants and locations of relics are analysed. The article also focuses on Churches and streets having saints' names. The article discusses saint images in heraldry, and analyses monuments, chapels and other images dedicated to saints. The most popular saints of Lithuania are distinguished, and their attributes are presented. Finally, the question of the visitation of living saints and of spiritual authorities is discussed.

SANTRAUKA

Šiame religijos geografijos straipsnyje nagrinėjami Lietuvos objektai ir vietos, susijusios su šventųjų kultu. Keturiuose straipsnio skyriuose aptariami skirtingi šventųjų kulto aspektai: šventųjų relikvijos, vietovardžiai, šventųjų paminklai, koplytstulpiai, koplytėlės ar stogastulpiai ir gyvų, šventais laikomų žmonių, arba dvasinių autoritetų aplankymo vietos. Aptariamos su Lietuva susijusių šventųjų relikvijų, palaimintųjų ir Dievo tarnų palaidojimo vietos. Taip pat domimasi bažnyčių pavadinimais (titulais), šventųjų vardais pavadintomis gatvėmis. Straipsnyje analizuojami šventųjų atvaizdai heraldikoje, jiems pastatyti paminklai, koplytėlės ir koplytstulpiai. Iškiriami populiariausi Lietuvoje šventieji, apžvelgiami jų atributai. Galiausiai aptariamos dvasinių autoritetų ir gyvų šventųjų lankymas.

ĮVADAS

Lietuvos religiniame kraštovaizdyje su švč. Mergele Marija, Kristaus kultu, gausu objektų ir vietų, susijusių ne tik bet ir įvairiais šventaisiais. Nors Lietu-

RAKTAŽODŽIAI: religijos geografija, šventųjų kultas, šventųjų relikvijos Lietuvoje, bažnyčių pavadinimai (titulai).
KEY WORDS: geography of religion, cult of saints, relics of saints in Lithuania, names (titles) of the churches.

voje palaidotas tik vienas Katalikų bažnyčios šventasis – šv. Kazimieras – tačiau čia yra ir kitų šventųjų relikvijų, gerbiama jų atvaizdai ir skulptūros. Vilniaus šv. Dvasios cerkvėje taip pat yra trijų stačiatikių kankinių ir šventųjų – Jono, Antano ir Eustachijaus – palaikai.

Šio straipsnio tikslas – aptarti pagrindinius religinius su šventaisiais susijusius objektus Lietuvos kraštovaizdyje, gyvų dvasinių autoritetų formuojamas traukos vietas. Straipsnyje apžvelgiamos šventųjų relikvijų vietos, palaimintųjų ir dvasinių autoritetų gyvenimo ir mirties vietos.

Šventųjų relikvijų geografiniam pasiskirstymui įtakos turi šventojo mirties vieta, jo relikvijų gausa, dalybos. Dažnai šventojo palaidojimo vieta ar jo relikvijų vieta tampa išskirtine piligrimystės vieta, pvz., šv. Apaštalo Jokūbo kapas Santjago de Komposteloje, šv. Tomo Beketo kapas Kenterberyje, Trijų karalių relikvijos Kelno katedroje, šv. Olafo kapas Tronheimo katedroje, relikvijų rinkiniai Aacheno katedroje ir kt.

G. ir F. Lanzi teigė, kad sakralinė geografinė yra susijusi su vietovardžiais, „kur gimė, gyveno ir mirė šventieji, kur atgabentos ir garbinamos jų relikvijos“¹. Šventųjų svarba kasdienybėje atsiskleis-

džia maldoje ieškant globos ir pagalbos nelaimių atveju, suteikiant vaikams vardus, susipažįstant su religiniu menu bažnyčiose ar meno galerijose. Šventųjų populiarumą galime analizuoti pagal jų relikvijų sklaidą ir gerbimą, jų garbei skirtas bažnytines šventes (atlaידus), bažnyčių titulus, įvairius kitus vietovardžius, šventiesiems statomus paminklus, koplytstulpius, taip pat krikščioniškų vardų populiarumą.

Šventųjų kultas Lietuvoje gausiai nagrinėtas istorikų, tačiau daugiausia dėmesio yra skiriama atskirų bažnyčių ar šventųjų analizei. Apibendrintus straipsnius apie šventųjų kultą paskelbė M. Paknys (2005), L. Jovaiša (2005), G. Drungilienė (2006)². Jų darbuose randame geografinių nuorodų, geografinės analizės elementų. Įvairių religinių objektų geografinės vietas Lietuvoje analizavo D. Liutikas (2014)³.

Šiame straipsnyje geografiniai objektai, susiję su šventaisiais, skirstomi į keturias grupes: 1) šventųjų relikvijų vietos; 2) vietovardžiai; 3) šventųjų paminklai, koplytstulpiai, koplytėlės ar stogastulpiai ir 4) gyvų, šventais laikomų žmonių, arba dvasinių autoritetų aplankymo vietos.

ŠVENTŲJŲ RELIKVIJOS LIETUVOJE

Šventųjų kultas atsirado vėlyvojoje antikoje ir tapo reikšminga Katalikų bažnyčios istorijos dalimi. Kulto susiformavimo ir iškilimo laikotarpis – III–VI a. Jam atsirasti padėjo kankinių kultas, tradicija pagerbti mirusiuosius. Daugumoje pagrindinių Vakarų Europos bažnyčių yra palaidoti šventieji arba jose yra

šventųjų relikvijų. Dalis šventųjų kankinių palaikų buvo perkelta iš Romos katakombų, kitų vietų. Relikvijos taip pat bažnyčioms buvo dovanojamos svarbiomis progomis, jų gavimu rūpinosi tiek bažnyčių fundatoriai, tiek dvasininkai. Relikvijos visais laikais buvo dalinamos, dauginamos, jos buvo saugomos ne tik

bažnyčiose, bet ir privačiose valdovų, didikų kolekcijose. Daugiausiai piligrimai ir lanko šventųjų kapus, relikvijas, jų gyvenimo ir mirties vietas.

Šventieji buvo suvokiami kaip užtarėjai, tarpininkai tarp šio ir anapusinio pasaulio⁴. Maldos į juos ir jų pagerbimas galėjo suteikti stebuklingų išgijimų, kitų stebuklų. Tikėta, kad šventieji yra tiek Danguje, tiek savo kape žemėje⁵. Šiuo metu tūkstančiai krikščionių pripažįstami šventaisiais. Tikslų jų skaičių nustatyti sunku, nes iki 993 m. šventųjų paskelbimu ir šventumo statuso suteikimu jų relikvijoms rūpinosi vietos vyskupai, prašomi tikinčiųjų. 993 m. šventųjų kanonizacija pradėjo rūpintis Šventasis Sostas. Apie pirmojo tūkstantmečio garbintus šventuosius dažnai trūksta rašytinių duomenų, jų šventumo įrodymų. Net iki 1634 m. šventuosius skelbė ir vietinių bažnyčių dvasinė valdžia nepaisydama popiežiaus reikalavimų. Manoma, kad šiuo metu Katalikų bažnyčia gali turėti daugiau kaip 10 000 šventųjų.

Ankstyvosiose bažnyčiose altoriai buvo statomi virš šventųjų palaikų, dažnai juose saugomos svarbiausios bažnyčios relikvijos.

Šventųjų relikvijų yra daug daugiau nei pačių šventųjų. Visas relikvijas galima klasifikuoti į tris grupes. Pirmajai priklauso šventojo palaikai, jo dalys (kaulai, plaukai, nagai, kraujo relikvijos ir kt., sudegintų šventųjų pelenai), Kristaus kančios įrankiai. Antrajai – šventųjų daiktai (kryžius, rožančius ir kt.), drabužių dalys, kankinimo įrankiai, naudoti prieš kankinius, trečiajai – visi kiti daiktai, kurie buvo lietę pirmosios gru-

pės relikvijas. Tai dažniausiai maži drabužių gabalėliai.

Lietuvoje įsigalėjus krikščionybei palaipsniui perimama ir krikščioniškų šventųjų gerbimo tradicija. Į Lietuvą keičia ir šventųjų relikvijos. 1501 m. Lietuvos didžiojo kunigaikščio Aleksandro sekretorius E. Ciolekas į Lietuvą iš Romos atveža apie 30 šventųjų relikvijų, 1539 m. nemažai relikvijų Vilniaus katedrai padovanojo Vilniaus vaivada Albertas Goštautas.

Šv. Karalaičio Kazimiero (1458–1484) relikvijos Vilniaus arkikatedroje buvo gerbiamos jau nuo XVI a. pradžios. 1602 m. karalaitis Kazimieras oficialiai buvo paskelbtas šventuoju, o 1604 m. įvyko jo kanonizacijos išskilmės. 1636 m. šv. Kazimiero palaikai buvo pernešti į specialiai jam skirtą koplyčią Vilniaus arkikatedroje. Sovietmečiu (1953–1989 m.) šventojo relikvijos buvo saugomos Šv. Apaštalo Petro ir Povilo bažnyčioje.

XVI–XVII a. protestantai aiškiai pasisakė prieš šventųjų garbinimą, tačiau į katalikiškas bažnyčias XVII a. atvežta nemažai šventųjų kankinių relikvijų iš Romos katakombų.

Šv. Faustina Marija Kovalska (1905–1938) šventąją buvo paskelbta 2000 m. Gyvendama Vilniuje 1933–1936 m., ji rašė dienoraštį, patyrė mistinių regėjimų. Jos dvasinio vadovo Mykolo Sopočkos dėka dailininkas Eugenijus Kazimirovskis 1934 m. nutapė Gailestingojo Jėzaus paveikslą. Paveikslas sukurtas pagal šv. Faustinos regėjimus. Šis paveikslas kabojo Šv. Mykolo, Šv. Dvasios bažnyčiose Vilniuje, 1956–1986 m. buvo išvežtas į Baltarusiją. 2005 m. paveikslas iš šv. Dva-

sios bažnyčios buvo perkeltas į restauruotą Švč. Trejybės bažnyčią, kuri pavadinta Dievo Gailestingumo šventove. Vilniuje, Antakalnyje taip pat yra ir Šv. Faustinos namelis, buvę vienuolyno namai, kuriuose gyveno šventoji.

2014 m. šventuoju paskelbto popiežiaus Jono Pauliaus II atminimas Lietuvoje įprasminamas Jono Pauliaus II piligrimų keliu. Į šį kelią, sukurtą 2007 m., šiuo metu įtrauktos 19 bažnyčių, koplyčių ir kitų šventų vietų. Penkiose iš jų lankėsi popiežius Jonas Paulius II vizito Lietuvoje 1993 m. metu, kitos – svarbios istorinę ir kultūrinę reikšmę turinčios bažnyčios. Šventojo popiežiaus garbei ir jo vizitui atminti Lietuvoje pastatyta nemažai paminklų, atidengtos memorialinės lentos. Paminklai pastatyti Kaune, Šiauliuose, Šiluvoje, Kalesninkuose, Vievyje, Šalčininkuose, Kalveliuose (Vilniaus r.), Naujoje Vilnioje ir kt. Popiežiaus vardu pavadinta aikštė Vilniuje, septynios gatvės, gimnazijos Vilniuje ir Kaune.

Lietuvoje yra ir daugiau vietų, susijusių su garsiais dvasininkais, dievo tarnais. Palaimintojo Mykolo Giedraičio (1425–1485) gerbimas siejamas su regulinių atgailos kanauninkų vietomis Lietuvoje. Videniškių šv. Lauryno bažnyčios Giedraičių koplyčios altoriuje yra šio palaimintojo paveikslas. Žagarėje gerbiama XVII a. gyvenusi Barbora Umiastauskaitė (Žagarietė). Jos palaikai pagarsėjo dėl daugybės stebuklų, tačiau 1963 m. sovietų valdžios paimti, o jų tolesnis likimas nėra žinomas. 2005 m. Šiaulių vyskupijoje pradėta Barboros Žagarietės beatifikacijos byla. Jos vardu yra pavadintas kalnelis Žagarėje, ant kurio stovi senoji Žagarės bažnyčia.

Beatifikacijos byla dėl paskelbimo palaimintąja 1986 m. taip pat pradėta seseriai Marijai Kazimierai Kaupaitei (1880–1940), Šv. Kazimiero seserų kongregacijos įsteigėjai. 2010 m. Gudelių kaime pašventintas jai skirtas paminklinis akmuo. Beatifikacijos bylos taip pat pradėtos arkivyskupui kankiniui Mečislovui Reiniui (1884–1953, mirė Vladimiro kalėjime), arkivyskupui kankiniui Teofilui Matulioniui (1873–1962; palaidotas Kaišiadorių katedros kriptoje, memorialinė ekspozicija įrengta Birštono sakraliniame muziejuje), vyskupui kankiniui Vincentui Borisevičiui (1997–1946, palaikai nuo 1999 m. yra Telšių katedros kriptoje), kankinei Elenai Spirgevičiūtei (1924–1944; palaidota Kaune, Eigulių kapinėse, 1998 m. jos ir jos tetos S. Žukaitės atminimui Kaune pastatytas paminklas), tremtinei Adelei Dirsytei (1909–1955; jai skirtas paminklas Šėtos bažnyčios šventoriuje), kunigui Alfonsui Lipniūnui (1905–1945, palaidotas Panevėžio katedros šventoriuje), vienuolei Marijai Rusteikaitei, Dievo apvaizdos seserų kongregacijos įkūrėjai (1892–1949; palaidota Vilniuje, Antakalnio kapinėse).

Piligrimus traukia ir keliaujančios šventųjų relikvijos. 2007 m. į Lietuvą buvo atvežtos šv. Kūdikėlio Jėzaus ir Švč. Veido Teresės relikvijos, 2014 m. – šv. Jono Bosko relikvijos. Lietuvoje buvo eksponuojamos ir stačiatikių stebukladarių, budistinės relikvijos.

Ne visos šventųjų relikvijų turinčios vietos Lietuvoje yra piligriminės vietos. Tačiau piligrimai keliaudavo į kaimynines ar tolimesnes parapijas, kuomet vykdavo vieno ar kito šventojo vardo atlaidai.

1 lentelė. Šventųjų relikvijos Lietuvoje

Eil. Nr.	Šventasis	Sąsajos su Lietuva	Gerbiamos relikvijos, esančios Lietuvoje
1.	Šv. Jadvyga (1373–1399)	Lenkijos karalienė ir Lietuvos didžioji kunigaikštienė, Vladislovo Jogailos žmona	2012 m. atvežta jos relikvija (kaulo dalis) į Vilniaus pranciškonų bažnyčią
2.	Šv. Kazimieras (1458–1484)	Lietuvos didžiojo kunigaikščio Kazimiero sūnus, paskelbtas šventuoju 1602 m.	Karstas su palaikais, Šv. Kazimiero Trirankio paveikslas Vilniaus arkikatedroje
3.	Stačiatikių šventieji Antanas, Jonas ir Eustachijus (XIV a.)	Nukankinti Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo dvare 1347 m.	Palaikai ir relikvijos Šv. Dvasios cerkvėje Vilniuje
4.	Šv. Andriejus Bobola (1591–1657)	1591 m. tapo jėzuitų ordino nariu Vilniuje, dirbo Šv. Kazimiero bažnyčioje Vilniuje	Relikvija Šv. Kazimiero bažnyčioje Vilniuje
5.	Šv. Faustina Kovalska (1905–1938)	1933–1936 m. gyveno Vilniuje. Šventąja paskelbta 2000 m.	Dievo Gailestingumo paveikslas Vilniaus Dievo Gailestingumo šventovėje, nutapytas pagal šv. Faustinos regėjimus. Kaišiadorių katedroje yra šv. Faustinos relikvija
6.	Šv. Jonas Paulius II (1920–2005)	Popiežius, 1993 m. lankęsis Lietuvoje. 2014 m. paskelbtas šventuoju	Kauno arkikatedroje bazilikoje yra šv. Jono Pauliaus II relikvija, dovanota Lietuvai 2013 m. Popiežiaus kraujo relikvijos taip pat yra Dainavos Gerojo Ganytojo bažnyčioje, Šilainių Jono Pauliaus II vardo bažnyčioje, Kaišiadorių katedroje
7.	Palaimintasis Jurgis Matulaitis (1871–1927)	Gimė Lūginėje (Marijampolės r.). Marijonų ordino generolas. Dirbo Marijampolėje, Vilniuje	Palaikai ir relikvijos Šv. Arkangelo Mykolo bazilikoje Marijampolėje

Lietuvoje taip pat yra nemažai ir neturinčių sąsajų su Lietuva šventųjų relikvijorių ir jose esančių relikvijų: šv. Valentino Druskininkų Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės bažnyčioje (šventojo rūbo skiautelė), šv. Roko Palangos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų baž-

nyčioje (šventojo kaulo dalelė, relikvija atvežta 2011 m.), šv. Bonifaco katakombų kankinio relikvijos Valkininkų bažnyčioje (kūno dalys, atvežtos 1765 m.), šv. Martinijono kankinio relikvijos Joniškio bažnyčioje (atvežtos 1641 m.), šv. Stanislovo (1030–1079) relikvijorius Vilniaus

arkikatedroje (rankos kaulo dalis, relikvija dovanota Lietuvai 1387 m. pasikrikštijimo proga) ir kt.

Vilniaus katedros lobyne taip pat išsaugotas šv. Eustachijaus relikvijorius, Varnių šv. Apaštalų Petro ir Pauliaus bažnyčioje (buvusioje katedroje) yra šv. Emilijos relikvija. Šv. Kryžiaus relikvijų galime rasti Žemaičių Kalvarijoje, Vilniaus šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčioje.

Palendrių vienuolyno bažnyčioje yra šv. Spygliaus ir šv. Kryžiaus relikvijorius. Čia taip pat 2003 m. atvežtos karaliaus šv. Liudviko sesers šv. Izabelės Prancūzės kaulas ir plaukų sruoga.

Lietuvoje taip pat yra ir stebuklingais laikomų šventųjų paveikslų. Pavyzdžiui, šv. Antano Paduviečio paveikslai Kretingoje, Telšių katedroje, Krekenavoje.

VIETOVARDŽIAI

Lietuvoje šventųjų vardu pavadinta nemažai bažnyčių, gatvių, aikščių. Pusė visų Lietuvos bažnyčių yra pavadintos šventųjų vardais. Pavyzdžiui, Vilniaus arkivyskupijoje iš 107 parapijinių bažnyčių šventųjų vardus turi 48 bažnyčios, Kauno arkivyskupijoje iš 105 parapijinių bažnyčių ir rektoratų šventųjų vardus turi 51 bažnyčia, Kaišiadorių vyskupijoje iš 69 bažnyčių šventųjų vardus turi 39, Vilkaviškio vyskupijoje iš 105 bažnyčių – 43, Šiaulių vyskupijoje iš 70 bažnyčių – 39, Panevėžio vyskupijoje iš 116 bažnyčių – 52, Telšių vyskupijoje iš 151 bažnyčių – 85.

Bažnyčių pavadinimai (titulai) atspindi atskirų šventųjų populiarumą, jų gerbimo sklaidą. M. Paknys teigė, kad bažnyčių titulai visų pirma parodo iniciatorių (fundatoriaus, klebono, vyskupo, vienuolijos) prielankumą vienam ar kitam šventajam⁶. Tapę atskirų parapijų globėjais, bažnyčių tituluose esantys šventieji išpopuliarėdavo tarp parapijiečių. M. Paknys analizavo bažnyčių titulus Žemaičių ir Vilniaus vyskupijose XV–XVII a. pradžioje. Anot jo, šventieji sudarė daugiau nei du trečdalius visų titulų⁷. Populiariausias šventasis

bažnyčių tituluose tiek Vilniaus, tiek Žemaičių vyskupijoje buvo šv. Mikalojus. Vilniaus vyskupijoje taip pat populiari titulai buvo šv. Jono Krikštytojo, šv. Jurgio ir šv. Petro. Žemaičių vyskupijoje tarp kitų populiarių šventųjų bažnyčių titulų galime minėti Šv. Stanislovo, Šv. Onos, Šv. Petro, šv. Pauliaus, šv. Jurgio ir šv. Baltramiejaus⁸.

Amžių tėkmėje kai kurių bažnyčių titulai pasikeitė, naujoms bažnyčioms buvo suteikiami ir naujų šventųjų vardai. 2016 m. iš 723 parapijinių ir parapijoms nepriskirtų katalikų bažnyčių populiariausias titulas buvo šv. Jono Krikštytojo (40 bažnyčių), šv. Arkangelo Mykolo (34 bažnyčios), šv. Antano Paduviečio (28 bažnyčios), šv. Apaštalų Petro ir Pauliaus (Povilo) (27 bažnyčios), šv. Jurgio (22 bažnyčios), šv. Onos (21 bažnyčia), šv. Juozapo (20 bažnyčių).

Šventųjų vardai taip pat suteikiami mokykloms, kitoms ugdymo įstaigoms. Istorijos tėkmėje vietovardžiai dažnai keitėsi, tad ankstesniais laikais buvo ir kitų pavadinimų, susijusių su šventaisiais. Pavyzdžiui, Vilniuje Gedimino prospektas caro laikais vadintas Šv. Jurgio pros-

pektu, Vilniaus gatvė lenkų valdymo laikais vadinta Šv. Kotrynos gatve. Vilniuje taip pat būta Šv. Jackaus, Šv. Nikodemio, Šv. Onos, Šv. Petro ir Povilo, Šv. Pilypo, Šv. Teresės, Šv. Vincento gatvių.

Šventojo Jono vardu dažnai pavadinami upeliai, šaltinėliai (plg. Švento Jono upelis Dievogaloje, Švento Jono šaltinėlis netoli Betygalos, Seredžiaus švento Jono šaltinėlis ir kt.).

2 lentelė. Populiariausi Katalikų bažnyčių pavadinimai Lietuvoje

Susiję su Švč. Mergele Marija	Susiję su Kristumi	Susiję su šventaisiais	Kiti vardai
Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų; Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo prasi-dėjimo; Švč. Mergelės Marijos Gimimo; Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai; Švč. Mergelės Apsilankymo; Švč. Mergelės Marijos vardo	Kristaus atsimainymo; Šv. Kryžiaus atradi-mo; Švenčiausiosios Jė-zaus širdies; Šv. Kryžiaus išaukš-tinimo	Šv. Onos; Šv. Apaštalų Petro ir Pauliaus; Arkangelo Mykolo; Šv. Jurgio; Šv. Jono Krikštytojo; Šv. Antano Paduviečio; Šv. Kazimiero; Šv. Roko; Šv. Stanislovo; Šv. Juozapo; Šv. Lauryno; Šv. Jokūbo	Švč. Trejybės; Visų šventųjų; Angelų Sargų; Dievo Apvaizdos

3 lentelė. Šventųjų garbei pavadintos gatvės

Šventasis	Gatvė
Šv. Aloyzas	Trakiškiuose (Marijampolės sen.)
Šv. Antanas	Jašiūnuose, Kaune, Maišiagaloje
Šv. Brunonas Bonifacas	Vilniuje
Šv. Dominykas	Liškiavoje
Šv. Faustina	Kalveliuose, Skaidiškėse, Šumske
Šv. Florijonas	Pravieniškių II k. (Kaišiadorių r.)
Šv. Gertrūda	Kaune
Šv. Hubertas	Andrioniškyje (Anykščių r.)
Šv. Ignotas	Vilniuje, Vilniaus r. (Akuotninkuose, Maikūnuose, Pričiūnuose, Šimonyse)
Šv. Jokūbas	Druskininkuose, Panevėžyje
Šv. Jonas	Vilniuje, Kenoje (Vilniaus r.)

Šventasis	Gatvė
Šv. Jonas Nepomukas	Babriškių k. (Trakų r.)
Šv. Jonas Paulius II	Šalčininkuose, Molėtuose, Vilniuje (aikštė), Eišiškėse, Kalesninkuose, Kloniuose (Vilniaus r.), Šiluvoje
Šv. Jurgis	Buivydžiuose (Vilniaus r.), Darsūniškyje
Šv. Kazimieras	Vilniuje, Medininkuose
Šv. Kotryna	Stančiuose (Klaipėdos r.)
Šv. Kristoforas	Dituvoje ir Jokuliuose (Klaipėdos r.)
Šv. Margarita	Marijampolėje
Šv. Mikalojus	Vilniuje
Šv. Mykolas	Vilniuje, Nemenčinėje
Šv. Pranciškus	Mažeikiai (aikštė)
Šv. Rokas	Kaune, Varsėdžiuose (Šilalės r.)
Šv. Silvija	Jonučiuose (Kauno r.)
Šv. Steponas	Vilniuje
Šv. Uršulė	Juodšiliuose (Vilniaus r.)
Šv. Valentinas	Mazūriškyje (Klaipėdos r.)
Šv. Vincentas	Plungėje
Šv. Zita	Panevėžyje

Paveiksluose ir skulptūrose vaizduojami šventųjų atvaizdai pasižymi specialiais simboliais ir atributais. Šie simboliai imti naudoti ir heraldikoje. Vieni ar kiti šventieji tapo Lietuvos miestų ir miestelių globėjais, tad jų atributai naudojami ir tų vietovių herbuose. 2015 m. šventieji ar jų atributai buvo vaizduojami 26 Lietuvos miestų ir miestelių herbuose. Daugiausia, penkių vietovių, herbuose buvo vaizduojamas arkangelas Mykolas, keturių – šv. Jurgis. Šv. Stanislovas, šv. Jonas Krikštytojas buvo vaizduojami trijuose Lietuvos miestų ir miestelių herbuose, šv. Kazimieras, šv. Jonas Nepomukas – dviejuose, kiti šven-

tieji viename herbe. Šventieji yra vaizduojami šių Lietuvos savivaldybių centrų herbuose: Vilniaus miesto (šv. Kristoforas), Telšių (šv. Stanislovas), Marijampolės (šv. Jurgis), Anykščių (šv. Jonas Nepomukas), Skuodo (šv. Jonas Krikštytojas), Joniškio (arkangelas Mykolas), Prienų (šv. Jurgis), Trakų (šv. Jonas Krikštytojas).

Penkiuose Lietuvos miestų ir miestelių herbuose yra Švč. Mergelės Marijos su kūdikėliu Jėzumi simbolis. Iš kitų religinių simbolių, vaizduojamų herbuose, išskiriame Dievo apvaizdos akis, kryžius, angelus, bažnyčių ar koplyčių bokštus ir kt.

Literatūra ir nuorodos

- ¹ Fernando Lanzi ir Giola Lanzi, *Šventieji globėjai ir jų simboliai*. Vilnius: Alma littera, 200, p. 15.
- ² Mindaugas Paknys, Šventųjų kultai LDK XV–XVII a. pradžioje. *Šventieji vyrai, Šventosios moterys. Šventųjų gerbimas LDK XV–XVII a.* Mindaugas Paknys (sud.). Vilnius: Aidai, 2005, p. 15–102; Liudas Jovaiša, Šventųjų relikvijos ir jų gerbimas Lietuvoje (1387–1655). *Šventieji vyrai, Šventosios moterys. Šventųjų gerbimas LDK XV–XVII a.*, p. 185–228; Gita Drungilienė, Relikvijos ikitridentinėje Lietuvoje. *Acta Academiae Artium Vilnensis. Šventųjų relikvijos Lietuvos kultūroje*, t. 41, 2006, p. 9–19.
- ³ Darius Liutikas, Religinių objektų Lietuvoje geografinių vietų analizė. *Geografijos metraštis* 47, 2014, p. 103–117.
- ⁴ Laima Šinkūnaitė ir Algimantas Kajackas. *Lietuvos šventieji globėjai*. Vilnius: Šviesa, 2010, p. 7.
- ⁵ Peter Brown, *Šventųjų kultas*. Vilnius: Aidai, 1999, p. 20.
- ⁶ Mindaugas Paknys, Įvadas. *Šventieji vyrai, Šventosios moterys. Šventųjų gerbimas LDK XV–XVII a.*, p. 10.
- ⁷ Mindaugas Paknys, Šventųjų kultai LDK XV–XVII a. pradžioje. *Šventieji vyrai, Šventosios moterys. Šventųjų gerbimas LDK XV–XVII a.*, p. 36.
- ⁸ Ten pat, p. 41.

B. d.